

Kirkkonummen kunta

Kotona Kirkkonummella

Kirkkonummen kunnan kotouttamisohjelma 2021-2024

Sisällys

1. Johdanto.....	2
2. Kotoutumisen Kirkkonummi	5
2.1. Kotoutumisen palvelut.....	5
2.2. Järjestöjen neuvontapalvelut.....	6
2.3. Poliisin ja sovittelutoimiston kotouttamistyö.....	7
3. Oppimisen Kirkkonummi	9
3.1. Maahanmuuttajien kieltenopetus Kirkkonummella	9
3.2. Kotouttaminen kouluissa	11
3.3. Kotouttaminen varhaiskasvatuksessa	14
4. Hyvinvoiva Kirkkonummi.....	16
4.1. Maahanmuuttajan terveystarkastus	16
4.2. Lapsiperheiden palvelut	16
4.3. Ikäihmisten palvelut	17
4.4. Mielenterveys- ja Päihdepalvelut.....	17
5. Kulttuurin ja vapaa-ajan Kirkkonummi.....	19
5.1. Kirjaston kotouttamispalvelut	19
5.2. Kansalaisopisto, kuvataidekoulu ja musiikkiopisto kotouttajina.....	20
5.3. Kotouttaminen kulttuurin parissa	20
5.4. Nuoriso- ja liikuntatoimi kotouttajana.....	21
5.5. Järjestöjen maahanmuuttajille suunnattu vapaa-ajan toiminta	21
6. Työn ja yrittäjyyden Kirkkonummi.....	23
6.1. Kunnan työllistymispalveluita ja -toimenpiteitä	23
6.2. Yhteistyötahojen tukipalveluita	25
7. Kotouttamisen kehittämistavoitteet ja toimenpideohjelma	27
7.1. Kotouttamistoiminnan koordinointi	27
7.2. Tiedottamisen tehostaminen	29
7.3. Henkilöstön kouluttaminen	29
7.4. Toimenpideohjelma.....	31

Liitteet

- Liite 1 Kotouttamisen parissa toimivien esittämiä kotouttamisen kehittämistarpeita
- Liite 2 Kotoutumisen käsitteitä
- Liite 3 Maahanmuuttajat Kirkkonummella
- Liite 4 Kotouttamiseen liittyvä lainsäädäntö
- Liite 5 Kotouttamisen rahoitus
- Liite 6 Kotouttamisen vastuunjako
- Liite 7 Kotouttamisohjelman teossa mukana olleet ja kysymyksiin vastanneet henkilöt

1. Johdanto

Kirkkonummen kunta on kansainvälinen kunta. Joulukuun 2020 lopussa kunnan asukkaista oli ulkomaalaistaustaisia 6,9 % ja kuntamme alueella puhuttiin yli sataa eri kieltä. Ulkomaalaistaustaisten ihmisten määrä kunnassamme on kasvanut viimeisen neljän vuoden aikana 859 henkilöllä, ja kansainvälistyvässä maassamme kehitys jatkuu samansuuntaisena. Ulkomaan kansalaisten osuus vuoden 2016 alun jälkeen tapahtuneesta kunnan väestökasvusta on 58,9 %. (Lähde kunnan väestötilastot)

Monet mieltävät kotouttamisen tarkoittavan vain huolenpitoa pakolaisista. Kansainvälistyvässä maailmassa kyse on kuitenkin paljon muustakin. Ulkomaalaiset ihmiset ovat muuttaneet Kirkkonummelle työn, opiskelun, perhesuhteiden tai pakolaisuuden perusteella.

Suomeen muualta muuttaneiden osuus pääkaupunkiseudun asukkaista kasvaa, ja sen myös toivotaan kasvavan suomalaissyntyisen väestön ikääntyessä ja eläköityessä. Useat alueen kunnat pyrkivätkin markkinoimaan itseään kansainvälisesti houkuttelevana asuinpaikkana ulkomailta tuleville asiantuntijoille, osaajille ja yrityksille.

Digitalisoituvassa maailmassa kaikenlainen tieto on helposti saatavilla. Kuntaa koskevat uutiset, kunnan palvelut ja niitä koskevat kommentit löytyvät verkosta helposti. Kunnan kasvun kannalta maine hyvinvoivana kuntana on merkittävä tekijä. Ei ole yhdentekevää, mitä meistä ajatellaan. Maine hyvinvoivana ja menestyvänä kuntana luo hyvinvointia ja menestystä.

Hyvinvointi on kokonaisuus, jossa kaikki vaikuttaa kaikkeen. Jokaisen ryhmän hyvinvointi lisää kaikkien hyvinvointia. Vastaavasti jokaisen ryhmän pahoinvointi ja turvattomuus lisäävät kaikkien pahoinvointia ja turvattomuutta. Siksi onnistuneella kotoutumisella on suuri merkitys paitsi maahanmuuttajien myös kaikkien kuntalaisten elämälle.

Kotouttaminen on kotoutumisen tukemista. Tehokas kotouttaminen vähentää kuluja muilta kunnan palveluilta, ennaltaehkäisee sosiaalisia ja terveydellisiä ongelmia, segregatiota ja radikalisoitumista, vähentää harmaata taloutta ja lisää verotuloja vähentämällä työttömyyttä.

Kotouttamisohjelman päämääränä on paitsi lisätä hyvinvointia myös luoda edellytyksiä hyvälle väestösuhteille. Kantasuomalaisillakin on tarve kotoutua uuteen kansainväliseen maailmaan. Tämä edellyttää tietoa ja ymmärtämystä, erilaisten kulttuurien tuntemusta ja erilaisuuden myönteistä kohtaamista – kaikilta osapuolilta.

Hyvin toteutettu monikulttuurisuustyö vahvistaa mahdollisuuksia luoda Kirkkonummelle turvallinen ja viihtyisä elinympäristö ja yhteisö, johon kaikki voivat tuntea kuuluvansa.

Kotona Kirkkonummella –kotouttamisohjelma perustuu lainsäädäntöön ja kunnan strategioihin

Kirkkonummen elinvoimaohjelman tavoite olla Suomen halutuin asuinkunta. Tämä on mahdollista vain, jos Kirkkonummella on maine hyvinvoivien kuntalaisten asuinkuntana.

Hyvinvointiohjelmamme mukaan tärkeimmät hyvinvoinnin osatekijät ovat terveys, lähipiiriin kuuluvat ihmiset, arjen toimintaympäristö, mielekäs työ, sosiaalinen verkosto sekä vaikuttamismahdollisuudet. Hyvinvoivassa kunnassa kaikki voivat hyvin, syntyperään katsomatta. Myös lapsiystävällinen kunta on ystävällinen kaikille lapsille tasapuolisesti.

Kuntastrategiassamme todetaan, että haluamme asua rohkeassa kunnassa, joka uskaltaa ennakoida muuttuvaa maailmaa ja jossa vallitsee luottamus ja keskinäinen arvostus. Olemme myös sitoutuneet siihen, että Kirkkonummen kunta edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta suunnitelmallisesti ja tavoitteellisesti sekä ehkäisee syrjintää.

Kirkkonummen kotouttamisohjelman on tarkoitus palvella kaikkia näitä kunnan strategioissa esiintyviä päämääriä.

Kotouttamisohjelma perustuu lakiin kotoutumisen edistämiseksi. Laki kotoutumisen edistämisestä velvoittaa kuntia laatimaan kotouttamisohjelman kotoutumisen edistämiseksi ja monialaisen yhteistyön tukemiseksi. Kotouttamisohjelma hyväksytään kunnanvaltuustossa ja tarkistetaan vähintään neljän vuoden välein. (1386/2010)

Valtio korvaa kotouttamisesta aiheutuvia kuluja vain, jos ohjelma on laadittu ja päivitetty asianmukaisesti. Vuonna 2020 Kirkkonummen kunta sai kotouttamislain mukaisia korvauksia valtiolta 1 229 275, 41 €.

Kotouttamisohjelman sisällöstä

Kotouttamisohjelmaa ei laadita vain lain täyttämiseksi. Kokoamalla informaatiota yhteen paikkaan kotouttamisohjelma helpottaa eri toimialojen yhteistyötä ja selkeyttää työnjakoa. Se palvelee niin kunnan työntekijöitä, kolmannen sektorin toimijoita kuin maahanmuuttajakin yhteisen hyvinvoinnin luomisessa.

Kaikki kunnan palvelut kuuluvat kaikille kuntalaisille taustaan katsomatta. Kunnan palveluiden luettelemisen sijaan tässä kotouttamisohjelmassa keskitytään niihin toimiin ja palveluihin, jotka on suunniteltu kotoutumisen helpottamiseksi.

Toiminnan kuvaus on jaettu viiteen lukuun, joissa jokaisessa käsitellään sekä kunnan että muiden toimijoiden Kirkkonummen alueella tapahtuvaa kotouttamistoimintaa. Toiminnan kuvauksen lisäksi lukuihin on sisällytetty myös eri toimijoiden kotouttamiseen liittyviä kehittämissideoita ja –tarpeita. Ohjelma on tavoitekartta kotouttamisen kehityssuunnitelmista.

Kotoutumisen Kirkkonummi esittelee toimintaa, jonka tarkoitus on tutustuttaa maahan saapuva suomalaiseen yhteiskuntaan ja Kirkkonummen palveluihin.

Oppimisen Kirkkonummi käsittelee kielten opetusta eri kohderyhmille, valmistavaa opetusta, perus- ja lukio-opetusta ja varhaiskasvatusta.

Hyvinvoiva Kirkkonummi käy läpi terveyteen ja hyvinvointiin liittyvät maahanmuuttajien palvelut.

Kulttuurin ja vapaa-ajan Kirkkonummi tarkastelee kunnan toimijoiden ja järjestöjen tuottamaa vapaa-ajan toimintaa. Painopiste on toiminnassa, jonka päämääränä on lisätä

eri väestöryhmien positiivisia kohtaamisia, vähentää syrjäytymistä ja lisätä henkistä hyvinvointia.

Työn ja yrittäjyyden Kirkkonummi tuo esiin toimia, joilla tehostetaan työllistymistä, tuetaan yrittäjyyttä ja helpotetaan rekrytointia. Luvussa käydään läpi mahdollisuuksia lisätä Kirkkonummen houkuttelevuutta myös yritysten ja ulkomaisten asiantuntijoiden uutena kotipaikkana.

Luvut 2 - 6 on koottu haastatteleamalla maahanmuuttajien parissa tehtävään työhön osallistuvia kunnan työntekijöitä, muita viranomaisia ja kolmannen sektorin edustajia heidän tekemästään kotoutumista edistävästä työstä ja työn kehittämiseen liittyvistä ajatuksista. Kaikki haastatellut ovat lukeneet valmiin tekstin ja muokanneet sitä tarvittaessa.

Lukuun 7 on koottu edellisten lukujen kehittämistarpeita. Kotouttamisen monialainen työryhmä on muotoillut niiden perusteella kolme tärkeintä kehittämishanketta, jotka täyttävät mahdollisimman tehokkaasti kotouttamisen piirissä toimivien esittämiä kehitystarpeita.

Kotouttamisohjelman laatiminen on toteutettu monialaisena verkostotyönä. Laajassa yhteistyössä on ollut mukana kunnan toimialoja, kotouttamistoiminnassa mukana olevia järjestöjä sekä kunnan ulkopuolisia viranomaistahoja.

2. Kotoutumisen Kirkkonummi

Kotouttamisen päämäärä on auttaa maahanmuuttajia toimimaan yhteiskunnassa sen täysivaltaisina jäseninä ja veronmaksajina. Matka siihen on pitkä: ennen kuin lentokentälle saapunut, mahdollisesti luku- ja kirjoitustaidoton ihminen kykenee toimimaan suomalaisessa yhteiskunnassa ja elättämään itsensä ja perheensä, hänen on opittava valtava määrä asioita maasta, kielestä ja kulttuurista. Siihen hän tarvitsee tukea lukuisilta ihmisiltä.

Kotoutumisprosessin tukeminen ei ole vain maahanmuuttajan etu. Se on tie tasa-arvoisempaan yhteiskuntaan, suurempiin verotuloihin, pienempiin sosiaaliturvan kuluihin ja segregaaation, radikalisoitumisen ja eri väestöryhmien keskinäisen vihamielisyyden estämiseen. Siksi sekä yhteiskunnan että kansalaisten kannattaa tukea kotoutumista.

2.1. Kotoutumisen palvelut

Kaikki maahan saapuvat uudet asukkaat eivät tarvitse samanlaisia tukipalveluita yhteiskunnalta. Turvapaikkaprosessin kautta tulleet, kiintiöpakolaiset, kansainvälistä suojelua saavat sekä ihmiskaupan uhreiksi joutuneet tarvitsevat tukea enemmän kuin työpaikan, opintojen ja avioliiton tai siihen verrattavissa olevan ihmissuhteen vuoksi maahan saapuvat. Maahantulon syy vaikuttaakin siihen, millaisiin tuki- ja palvelumuotoihin tulijalla on oikeus.

Kotoutumisen palveluissa työskentelee yksi sosiaalityöntekijä ja kolme sosiaaliohjaajaa. Heidän lakisääteisenä tehtävänä on tukea kotouttamislain piiriin kuuluvien henkilöiden kotoutumisprosessia huolehtimalla 3-4 vuotta kestävästä kotouttamisajan palveluista: asumiseen, sosiaaliturvaan, kielen oppimiseen, muiden viranomaisten toimintaan ja terveydenhuoltoon liittyvästä neuvonnasta ja tuesta.

Kotoutumisen palvelut vastaavat myös kiintiöpakolaisina paikkakunnalle saapuvien vastaanottojärjestelyistä.

Kotoutumisen palvelut ovat osa Kirkkonummen kunnan sosiaalityötä, jonka lähtökohtana on sosiaalihuoltolain ja kotouttamislain mukainen asiakkaan yksilöllisen palvelutarpeen selvittäminen ja kokonaistilanteen kartoitus. Sosiaalityö on aina yhteistyössä asiakkaan itsensä kanssa tapahtuvaa työskentelyä, jonka tarkoituksena on parantaa ja tukea asiakkaan kokonaisvaltaista, elämän kaikista osa-alueista koostuvaa hyvinvointia ja itsenäistä suoriutumista.

Kotoutumisen palveluiden tehtäviin kuuluu myös alkukartoituksen ja kotoutumissuunnitelman tekeminen niille, jotka ovat työvoiman ulkopuolella, eivätkä siksi kuulu TE-toimistojen palveluiden piiriin. Kotouttamisen palveluissa seurataan ja tuetaan asiakkaita kotoutumisen ja yksilöllisen tuen tarpeen osalta ja huolehditaan siitä, että asiakas saa tarvittavat palvelut. Myös kotoutumisajan täydentävän ja ennaltaehkäisevän toimeentulotuen myöntäminen maahanmuuttajille kuuluu kotoutumisen palveluille.

Suomeen saapuessaan maahanmuuttajat eivät yleensä tunne suomalaista sosiaaliturvaa, koulua tai terveydenhoitojärjestelmää eivätkä osaa aina sanoittaa tilannettaan. Kotoutumisen palveluiden tehtävä on ohjata kotoutujaa myös muiden viranomaisten kanssa asioimisessa.

Kotoutumisen palveluista voi varata itselleen vastaanottoajan, jolloin myös tulkkipalvelut ovat käytettävissä. Tämän lisäksi kotoutumisen palveluilla on avoin neuvontavastaanotto ja päivittäisiä puhelinaikoja. Lisäksi kotoutumisen palvelut järjestävät infotilaisuuksia eri aiheista yhdessä vapaaehtoisjärjestöjen ja muiden toimijoiden kanssa.

Kotouttaminen ja neuvonta ei onnistu pelkästään viranomaisvoimin, vaan siihen osallistuu suuri määrä kolmannen sektorin työntekijöitä ja vapaaehtoisia. Kirkkonummella ei ole maahanmuuttokoordinaattoria, joka toimisi koordinoivana osapuolena kuntatoimijoiden ja järjestöjen välillä. Kotouttamisen palveluissa ole mahdollisuuksia eri toimijoiden työn koordinointiin, koska asiakastyö on ensisijaista. Yhteistyön koordinointi eri palveluiden osalta on tällä hetkellä haastavaa, sillä se ei ole tällä hetkellä kenenkään pääasiallinen tehtävä.

Viranomaisten ja kolmannen sektorin palveluiden tulee toimia ja olla mukana myös yleisellä tasolla mm. rasismien vastaisessa työssä ja syrjinnän ehkäisyssä.

Kotouttamisajan jälkeen maahanmuuttajat siirtyvät tarvittaessa kunnan eri peruspalveluiden piiriin. Kotouttamisaika on kiintiöpakolaisilla neljä vuotta ja turvapaikkaprosessin kautta oleskeluluvan saaneilla pakolaistaukaisilla kuntalaisilla kolme vuotta. Tällöin lain mukainen kotouttamisaika on päättynyt.

2.2. Järjestöjen neuvontapalvelut

Kirkkonummelaiset järjestöt ovat aktiivisia paitsi vapaa-ajan toiminnan järjestämisessä myös neuvontapalveluiden tuottamisessa. Tätä työtä järjestöissä tekevät sekä palkatut työntekijät että vapaaehtoiset.

Viimeisen viiden vuoden aikana kirkkonummelaisten järjestöjen tuottamat kotouttamispalvelut ovat lisääntyneet ja samalla kunnan ja järjestöjen yhteistyö on kehittynyt huomattavasti. Tähän on vaikuttanut paitsi pakolaiskriisin tuoma vapaaehtoisten ja rahoitusmahdollisuuksien lisääntyminen myös Life in Kirkkonummi – hankkeen aloittaman ja Kauniaisten kaupungin kanssa toteutetun Yhteinen kuntamme – hankkeen vuosina 2017-2019 koordinoiman Kototiimin toiminta.

Vuonna 2016 perustettu kototiimi saattoi yhteen kunnan eri toimialojen, järjestöjen ja seurakuntien työntekijöitä ja koordinoi kotoutumista edistävää vapaa-ajan toimintaa Kirkkonummella. Kototiimissä ovat mukana Life in Kirkkonummi, kirjasto, kansalaisopisto, asukaspuistot, Kirkkonummen ja Helsingin Luckanin hanketyöntekijät, SPR:n suomen- ja ruotsinkieliset paikallisosastot, Ehjä ry, Kirkkonummen suomalainen seurakunta ja MLL:n Uudenmaan piiri.

Kototiimi on jatkanut aktiivisesti toimintaansa Life in Kirkkonummen koordinoimana myös Yhteinen kuntamme –hankkeen päätyttyä vuonna 2019. Yhteinen kuntamme - hankkeen kehittämisideat on koottu Yhdessä kotouttaen –julkaisuun.

Life in Kirkkonummi on Kirkkonummen kunnan kotouttamismäärärahojen myötä toimiva palvelu, joka on toiminut jo vuodesta 2016. Life in Kirkkonummi -ryhmittymään kuuluu: Kyrkslättnejdens ungdomsförbund KNUF r.f. / Luckan Kyrkslätt, Kirkkonummen seurakuntayhtymä, Suomen Punainen Risti, Kirkkonummi-Siuntio osasto (SPR), Finlands Röda Korset, Kyrkslätt svenska avdelning (FRK).

Luckan Kirkkonummella on myös kunnan ja Stean yhdessä rahoittama Luckan Integration –hanke, jonka puitteissa pidetään maahanmuuttajille kahdesti viikossa avoin vastaanotto, jonne kuntalaiset voivat vapaasti tulla kysymään neuvoa. Neuvonta painottuu työhön ja opiskeluun liittyviin kysymyksiin. Luckan Integration tuo myös asiakkailleen esille mahdollisuuden kotoutumiseen niin suomen- kuin ruotsin kielellä. Lisäksi Luckan on järjestänyt erilaisia infotilaisuuksia, joihin kunta on tarjonnut tilat.

Kirkkonummella toimii kaksi Punaisen Ristin osastoa, SPR Kirkkonummi-Siuntio osasto ja FRK Kyrkslätt svenska avdelning, joilla on yhteinen vastuuhenkilö vastaamassa molempien osastojen monikulttuurisuustoiminnasta. Osastojen vapaaehtoiset osallistuvat erittäin konkreettisella ja tärkeällä tavalla maahanmuuttajien kotouttamiseen toimimalla SuomiKamuina. SuomiKamut neuvovat asumiseen, kulttuuriin ja suomalaiseen yhteiskuntaan liittyvissä asioissa.

Lisäksi Punainen Risti on järjestänyt tutor-toimintaa esimerkiksi hygieniapassikursseilla ja koululaisten läksyhelppiä.

Kirkkonummelaiset Martat ovat järjestäneet ruoanlaittoon ja sieniin liittyviä kursseja maahanmuuttajille.

2.3. Poliisin ja sovittelutoimiston kotouttamistyö

Kotoutuminen ja oppiminen ovat avainasioita myös rikosten torjunnassa.

Yhteiskunnat ja kulttuurit poikkeavat toisistaan sen suhteen, mikä on sallittua ja mikä ei. Käsitksemme sopivasta saattaa olla tulijoille hyvin vieras: moni asia, joka meille on normaalia, voi tulijan lähtömaassa olla kiellettyä ja paheksuttua. Vastaavasti moni tulijoiden lähtömaassa normaali tapa on täällä laitton.

Monissa maahanmuuttajien lähtömaissa kansalaisten luottamus poliisiin on heikkoa, ja tämä saattaa aiheuttaa ongelmia täälläkin. Maahanmuuttajat reagoivat aikaisempien, kotimaan poliisiin liittyvien kielteisten kokemusten takia hyvin varauksellisesti Suomen poliisiin ja muihinkin viranomaisiin. Hyvä yhteistyö poliisin ja maahanmuuttajien kanssa toimivien tahojen kanssa helpottaa luottamuksen rakentamista.

Poliisin tehtävä on paitsi puuttua lainvastaisiin tekoihin, myös ehkäistä niitä. Rikosten ehkäisy edellyttää tiedottamista suomalaisista normeista. Se ei kuitenkaan riitä. Lähes aina rikollisten tekojen taustalla on pahoinvointi. Siksi pahoinvoinnin ja syrjäytymisen ehkäisy ovat tehokkaita tapoja ehkäistä rikollisuutta ja radikalisoitumista.

Rikosten torjunnassa ja tiedottamisessa poliisi tekee yhteistyötä kunnallisten tahojen kanssa.

Rikosten tapahtuessa ja riitojen kärjistyessä poliisin rikostutkinta ja tuomioistuinlaitos eivät ole ainoa vaihtoehto tilanteen selvittämiseksi. Länsi-Uudenmaan sovittelutoimisto sovittelee riitoja ja rikoksia Kirkkonummella. Myös naapuruusriitoja ja parisuhdeväkivaltaa voidaan sovittaa sovittelutoimiston välityksellä. Kirkkonummelaisia koskevista sovitteluista arviolta 20 %:ssa on ainakin yksi maahanmuuttajataustainen osapuoli.

Kotona Kirkkonummella

Kirkkonummen kunnan kotouttamisohjelma 2021-2024

Toisin kuin tuomioistuinten toiminta, sovittelu lisää mahdollisuuksia ymmärtää suomalaista kulttuuria ja yhteiskuntaa, koska se perustuu keskusteluun, eri näkökulmien esiin tuomiseen ja sovinnon tekemiseen. Tämä helpottaa myös kulttuurien kohtaamista ja parantaa väestöryhmien välisiä suhteita.

3. Oppimisen Kirkkonummi

3.1. Maahanmuuttajien kieltenopetus Kirkkonummella

Kieli on avain kaikkeen. Suomen tai ruotsin kielen opetteleminen on maahanmuuttajan tärkein tehtävä ensimmäisten Suomessa vietettävien vuosien aikana.

Pääsy palvelujen ja yhteiskuntaa koskevan tiedon piiriin on pääosin kielen ja kommunikaation varassa.

Kansalaisella on asioinnissa ja osallistumisessa muukin kuin ymmärtäjän rooli: häneltä myös vaaditaan monenlaista kommunikatiivista osaamista, kuten kirjoittamista, lomakkeiden täyttämistä ja oikean terminologian, tyylin ja viestintätekniikan hallintaa.

Edellisten seurauksena ihmisen hyvinvointi on monella tapaa kielestä kiinni. Samoin kielestä kiinni ovat mahdollisuudet osallistua yhteiskuntaan sen täysivaltaisena jäsenenä.

(Kotus: Hyvä virkakieli - Toimiva hallinto on kielestä kiinni)

Ilman kielitaitoa ei voida puhua kotoutumisesta ja osallisuudesta: Suomessa voi pysyä hengissä ilman kielitaitoa, mutta kukaan ei voi olla itsenäinen ja omatoiminen yhteiskunnan jäsen, ellei osaa kieltä. Palveluiden digitalisoituminen lisää kielen oppimisen tärkeyttä entisestään, sillä suuri osa yhteiskunnan palveluista on siirtynyt nettiin ja suurimmassa osassa palvelu on saatavilla vain kotimaisilla kielillä.

Kansalaisuuden saaminen edellyttää hyvää suomen tai ruotsin kielen taitoa. Suomalaiset työnantajat ovat vielä vaativampia: Uudenmaan ELY-keskuksen koordinoiman valtakunnallisen Kotona Suomessa –hankkeen selvityksen mukaan puolet eri alojen rekrytoinnista vastaavista henkilöistä on sitä mieltä, että maahanmuuttajan suomen kielen taidon pitäisi olla lähes äidinkielen tasolla työssä pärjätäkseen (48 %).

Maahanmuuttajien toivotaan opiskelevan aktiivisesti suomea. Aina toive ei toteudu. Syy kielitaidon puutteellisuuteen löytyy kuitenkin useammin yhteiskunnasta kuin maahanmuuttajista itsestään. Koulutusta ei järjestetä riittävästi, eikä sitä tarjota kaikille maahanmuuttajille. Myös tietoa kielikoulutuksesta on vaikea löytää, sillä se on usean toimijan tuottamaa, eikä kukaan koordinoi koulutusta tai siitä tiedottamista. Osa tarjolla olevasta kielikoulutuksesta on lisäksi maksullista ja usein maahanmuuttajan ulottumattomissa.

Uudenmaan ELY-keskus hankkii työvoimakoulutuksena järjestettävää kotoutumiskoulutusta. Se on suunnattu TE-toimistossa asiakkaina oleville henkilöille ja on heille maksutonta. Kielen opetuksen lisäksi kurssiin kuuluu myös työelämäjakso ja työhaun taitojen opiskelu. Koulutukseen ohjataan pääasiassa kotoutumisvaiheessa olevia asiakkaita. Kielen oppimisen osalta tavoitteena on saavuttaa noin B1-taitotaso.

Kotoutumiskoulutusta tai muuta vastaavaa koulutusta tarvitsevat osallistuvat ensin suomen kielen lähtötasoarviointiin, jota Uudellamaalla toteuttaa Testipiste. Täältä saadun suosituksen perusteella henkilöt ohjataan oikealle koulutuspolulle.

Suomenkielinen kotoutumiskoulutus on jaettu orientoivan vaiheen, alkuvaiheen ja päättövaiheen koulutuksiin, joista kukin henkilö suorittaa tarvittavat koulutukset. Ongelmana on, että kielikursseille joutuu jonottamaan kauan. Kaikki eivät ehdi suorittaa tarvittavia koulutuksia kotoutumisjakson aikana.

Kotoutumiskoulutus hankitaan kilpailutusten perusteella valituilta puitesopimustoimittajilta. Osa koulutuksista on sellaisia, joita järjestetään erikseen Helsingissä, Espoossa ja Vantaalla, osa taas on keskitetty Helsinkiin tai järjestetään jossakin kolmesta kaupungista. Esimerkiksi latinalaisen kirjaimiston kehittämistä tarvitsevia henkilöitä on pääkaupunkiseudullakin sen verran vähän, että koulutusten keskittämällä Helsinkiin voidaan paremmin turvata se, että koulutuksia saadaan säännöllisesti käynnistettyä.

TE-toimiston maksamasta ruotsinkielisestä kotoutumiskoulutuksesta huolehtii Helsingin kaupungin ruotsinkielinen työväenopisto Arbis.

Kurssien keskittäminen haittaa kuitenkin kirkkonummelaisia maahanmuuttajia, sillä TE-toimiston hyväksymät oppilaitokset ovat pääsääntöisesti Helsingissä, Espoossa ja Vantaalla. Pitkä matka muodostuu opiskelun esteeksi monelle opiskelijalle. Tilannetta helpottaisi, jos joko Kirkkonummen oman kielenopetuksen resursseja lisättäisiin tai saataisiin muiden palveluntarjoajien kursseja lähemmäs. Kirkkonummella on tarve jatkokursseille ja erilaisille ryhmille suunnatuille kursseille.

Lisäksi tarvittaisiin mahdollisuus ylläpitää opittua kielitaitoa ja harjoitella kielen käyttämistä, sillä muuten kieli unohtuu nopeasti. Työnantajat ja toisen asteen oppilaitokset ovat huomanneet, että kielitutkinnoista huolimatta kaikki maahanmuuttajat eivät osaa kieltä riittävästi, jos käydyistä kursseista on liian pitkä aika.

Työvoimakoulutuksena järjestettävän koulutuksen sijasta asiakkaat voivat opiskella myös ns. omaehtoisissa koulutuksissa. Opiskelu on mahdollista sisällyttää henkilön kotoutumissuunnitelmaan tietyin ehdoin. Tällöin koulutusta ei kuitenkaan makseta asiakkaan puolesta. Koulutuksen aloituksesta on sovittava etukäteen TE-toimiston vastuuasiantuntijan kanssa.

Kirkkonummen kansalaisopisto järjestää suomen ja ruotsin kielen alkeis- ja jatkokursseja niille, jotka eivät ole kotouttamissuunnitelmien piirissä. Lisäksi kansalaisopisto tuottaa suomen kielen kursseja työllistämisyksikkö Toimarin asiakkaille tarpeen mukaan.

Pääpaino on kommunikatiivisessa kompetenssissa ja tavoitteena on opiskelijoiden integroituminen suomalaiseen yhteiskuntaan sekä kotoutuminen Kirkkonummelle. Toiveena on saada maahanmuuttajataustaisia kielten opiskelijoita mukaan myös kansalaisopiston muille kursseille heidän kiinnostuksen kohteidensa mukaan ja edistää näin kotoutumista.

Kansalaisopiston tarjontaan sisältyy myös UMAKO-kurssi kotoutumisajalla oleville luku- ja kirjoitustaidottomille maahanmuuttajille eli opetus painottuu lukiopetukseen ja kielen alkeisiin, mutta joustaa osallistujien taitojen mukaan. Paikalla on myös lastenhoitaja, joka mahdollistaa pienten lasten äitien suomen opiskelun.

Opiskelijat ohjautuvat kurssille tyypillisesti sosiaalipalveluiden kautta. UMAKO-koulutukseen saadaan tuntiperusteista valtionosuutta, joka kattaa 100% kuluista. UMAKO-koulutus on lakisääteistä koulutusta.

Omnia ja Luksia tarjoavat kielikoulutusta sisältävää opetusta Valma-koulutuksen yhteydessä. Noin vuoden kestävän ammatillisen peruskoulutuksen valmentavan koulutuksen alussa opiskelijoille tehdään henkilökohtainen kehittämissuunnitelma, jossa kartoitetaan opiskelijan taitoja ja tavoitteita. Kielen ja opiskelutaitojen opettelu ovat olennainen osa Valma-koulutusta.

Kielen oppiminen lisää osallisuutta. Osallisuus toisaalta tutkitusti lisää kielen oppimista. Punaisen Ristin osastojen vapaaehtoisten yhdessä kirjaston ja kansalaisopiston kanssa pyörittämät kielikahvilat ovat tehokkaita kotoutumisen, osallisuuden ja kielen oppimisen välineitä. Kielikahvilassa harjoitellaan keskustelua suomeksi huomioiden osallistujien taitotaso, pelataan seurapelejä, kartutetaan sanavarastoa ja harjoitellaan ääntämistä mm. lukemalla ääneen.

Myös Luckan on järjestänyt kielikahviloita suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. Kielikahviloiden toimintaan osallistuu pakolaisten lisäksi myös Euroopan maista Kirkkonummelle muuttaneita henkilöitä.

3.2. Kotouttaminen kouluissa

Koulut ovat kotouttamisen näköalapaikalla. Mikään muu yhteiskunnan instituutio ei pääse niin läheltä seuraamaan kotoutumisen prosessia eikä kotoutumisen ongelmia. Mikään muu instituutio ei myöskään kykene toimimaan kotoutumisen edistämiseksi niin tehokkaasti kuin koulu – edellyttäen, että kouluille annetaan riittävästi resursseja ja henkilökunnalle koulutusta.

Koulu on ympäristö, jossa kulttuurit kohtaavat päivittäin ja paikallinen ja globaali kulkevat rinnakkain. Se antaa mahdollisuuden kaikkia koskevalle oppimiselle ja luottamuksen rakentamiselle, joka kantaa hedelmää tulevaisuudessa ja mahdollistaa keskinäisen kunnioituksen syntymisen.

Koulujen merkitystä kotouttajina lisää se, että joka puolella Eurooppaa toisen polven kotoutujat ovat suurimmassa vaarassa marginalisoitua ja radikalisoitua. Jos emme kykene pitämään huolta maahanmuuttajalapsista ja -nuorista ja tarjoamaan heille samoja mahdollisuuksia kuin suomalaistaustaisille lapsille, epäonnistumme turvallisen ja hyvinvoivan huomisen rakentamisessa.

Koulun selkein kotouttamiseen liittyvä tehtävä on kielen opettaminen. Lisäksi koulun on tuettava oppilaan oman äidinkielen oppimista ja järjestettävä oman uskonnon opetusta, mikäli vähintään kolmen uskonnolliseen yhdyskuntaan kuuluvan oppilaan huoltajat sitä pyytävät. Näiden tehtävien lisäksi koulun on huolehdittava siitä, että oppilas kokee olevansa tasavertainen muiden oppilaiden kanssa, hyväksytty omana itsenään ja kunnioitettu oman kulttuurinsa edustajana.

Koulujen kasvatustyön haasteita lisää se, että moni lapsi ja nuori on kokenut hyvin traumatisoivia asioita vanhassa kotimaassaan ja matkalla Suomeen. Jopa lapset, jotka tulevat vanhempiansa työn vuoksi Suomeen turvallisista maista, ovat tulleet revityksi

omasta ystäväpiiristään, kulttuuristaan ja kieliympäristöstään ja joutuvat henkisesti käymään läpi kipeitä prosesseja.

Valmistava opetus

Vasta maahan tulleiden lasten suomen kielen taito ja/tai muut valmiudet eivät luonnollisesti riitä perusopetuksen luokissa opiskeluun. Kirkkonummen kunta järjestää näille oppilaille valmistavaa opetusta, joka kestää pääsääntöisesti yhden vuoden. Oppilas voi kuitenkin siirtyä perusopetukseen omaan lähikouluunsa jo aikaisemminkin, jos hänen valmiutensa osallistua suomen- tai ruotsinkieliseen opetukseen ovat riittävät.

Tällä hetkellä valmistavaa opetusta tarjotaan Kirkkonummella vain suomen kielellä, koska ruotsinkielisen opetuksen kysyntää ei ole ollut. Kotoutuminen on kuitenkin mahdollista kahdella kielellä ja ruotsinkielisestä valmistavaa opetusta järjestetään tarvittaessa. Kotoutuminen ruotsin kielellä vaatii kuitenkin yksilöllisesti rakennettuja oppimispolkuja.

Valmistavalla luokalla opetellaan kielen lisäksi myös suomalaisia tapoja ja kulttuuria sekä tutustutaan suomalaiseen yhteiskuntaan ja koulujärjestelmään. Valmistavan luokan opettajalla on aineenopettajia paremmat mahdollisuudet tukea oppilaita Suomeen ja suomalaiseen kouluun sopeutumisessa ja pitää yhteyttä maahanmuuttajalasten vanhempiin. Hänen tehtävänä on myös oppilaan oman kulttuurin ja identiteetin tukeminen ja yhdessä oppilashuollon kanssa oppilaan henkisestä tasapainosta huolehtiminen.

Valmistavan luokan tehtävä on antaa oppilaalle niitä taitoja ja valmiuksia, joita hän tarvitsee voidakseen kuulua luokkayhteisöön. Ilman kielitaitoa ja tietoa suomalaisesta kulttuurista lapset ja nuoret ovat vaarassa tulla kiusatuksi ja työnnettyksi syrjään. Lapsuuden ja nuoruuden syrjäytyminen jättää jäljet koko elämän ajaksi, ja niiden ehkäiseminen on äärettömän tärkeää myös yhteiskunnan kannalta.

Jotta siirtyminen normaaliin luokkaopetukseen sujuisi helpommin, valmistavan luokan oppilaat osallistuvat integroituun opetukseen valmiuksiensa mukaan, esimerkiksi kädentaitojen ja taideaineiden tunneilla.

Tällä hetkellä Kirkkonummella on kaksi valmistavan opetuksen luokkaa, jossa kummassakin on oppilaita kaikilta peruskoulun luokka-asteilta. Suunnitteilla on oppilaiden jakaminen eri ryhmiin siten, että toisessa ryhmässä olisivat 1–4 luokkien ja toisessa 5–9 luokkien oppilaat. Tällöin saataisiin resurssit kohdennettua tehokkaammin ja paremmin opetusta palvelevaksi.

Opetushallitus korvaa valmistavasta opetuksesta koituneita kuluja kunnalle oppilaskohtaisella määrärahalta. Kirkkonummella pyritään käyttämään tämä saatu valtion osuus kokonaisuudessaan valmistavan opetuksen järjestämisen kuluihin. Riittävät resurssit tukevat laadukkaan valmistavan opetuksen järjestämistä.

Opetus muilla perusopetuksen luokilla

Valmistavan opetuksen jälkeen oppilaat siirtyvät itselleen sopivan luokka-asteen opetukseen. Pääsääntöisesti he osallistuvat omalle ikäryhmälleen tarkoitettuun opetukseen, mutta tästä voidaan poiketa, mikäli heidän osaamistasonsa poikkeaa merkittävästi ikäryhmän osaamisesta.

Kunnat huolehtivat myös oppilaan oman äidinkielen opetuksesta ja suomi toisena kielenä –opetuksesta.

Oman äidinkielen hyvä hallinta luo edellytyksiä myös suomen kielen oppimiselle ja tällä kielellä tapahtuvalle muulle oppimiselle. Sitä järjestetään Suomeen muuttaneille tai Suomessa syntyneille maahanmuuttajataustaisille oppilaille, ulkomailta adoptoiduille lapsille, jotka ovat jo oppineet kyseistä kieltä, sellaisille monikulttuurisille oppilaille, joiden vanhemmista toinen puhuu äidinkielenään muuta kuin suomea tai ruotsia, suomalaisille paluumuuttajille, jotka ovat ulkomailta asuessaan oppineet kyseisen kielen, jolloin opetus on vieraan kielen ylläpito-opetusta, romanikielisisille oppilaille ja saamenkielisisille oppilaille

Opetus pyritään järjestämään, jos samaan kieleen on ilmoittautunut vähintään viisi oppilasta. Romanikielen tai saamen kielen opetus pyritään kuitenkin järjestämään, jos opetukseen on ilmoittautunut vähintään kaksi oppilasta. Samassa opetusryhmässä voi olla monen koulun oppilaita usealta vuosiluokalta. Opetukseen ilmoittaudutaan lukuvuodeksi kerrallaan, ja ryhmät muodostetaan ilmoittautumisten perusteella joka vuosi uudelleen.

Syksyllä 2020 Kirkkonummella on annettu opetusta seuraavissa kielissä: albania (25 oppilasta), arabia (4), englantia (32), espanja (16), italia (6), kiina (5), kreikka (5), ranska (9), venäjä (65), unkari (10), viro (14). Saksan ja hollannin kieliin ei tänä vuona saatu opettajaa, muuten opetusta olisi järjestetty.

Harvinaisempien kielten opetuksessa tehdään yhteistyötä Espoon kanssa.

Suomi toisena kielenä (S2) opetuksen tarkoitus on tarjota oppilaalle kielelliset valmiudet jatko-opintoihin. Sillä on omat tavoitteensa, sisältönsä ja arviointikriteerinsä. Opetus voidaan Kirkkonummella toteuttaa joko kokonaan erillisissä ryhmissä tai siten, että oppilas opiskelee osan tunneista suomi toisena kielenä -ryhmässä ja osan suomi äidinkielenä -ryhmässä. Valtio tukee osin S2-opetusta.

S2-opetuksen sisältö ja tavoitteet koskevat vuorovaikutustilanteissa toimimista, tekstien tulkitsemista, tekstien tuottamista, kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtämistä ja kielen käyttöä kaiken oppimisen tukena. Kunkin oppilaan tarpeen S2-oppimäärään määrittävät oppilasta opettavat opettajat yhdessä. Oppilaan huoltaja päättää oppimääriä koskevista valinnoista.

Kouluilla on tärkeä kasvatustehtävä myös kaksisuuntaisessa kotouttamisessa. Rasismin vastustaminen, erilaisten kulttuurien tuntemus, erilaiset tavat ja perinteet ja erilaiset näkökulmat kulttuurien kohtaamiseen ovat tärkeitä asioita kaikille koululaisille, sillä he kasvavat kansainvälisemmässä ja monikulttuurisemmassa maailmassa kuin missä heidän vanhempansa kasvoivat.

Koulun on myös pystyttävä huolehtimaan opetussuunnitelman mukaisen opetuksen antamisesta kaikille oppilaille. Maahanmuuttajalasten heikko kielitaito on haaste opetukselle. Opettajien avuksi kaivataan kielitietoisien opetuksen koulutusta.

Toinen aste ja muu koulutus

Porkkalan lukio ei järjestä oman äidinkielen opintoja opiskelijoilleen, mutta S2-opetusta järjestetään vuosittain noin parille kymmenelle oppilaalle. Syksyllä 2020 S2-oppilaiden äidinkieliä olivat saksa, azeri, eesti, arabia, englantia, albania, ukraina, somali, venäjä.

Omnia järjestää maahanmuuttajille VALMA-koulutusta Espoossa. Valmentavassa koulutuksessa tutustutaan ammattikoulutuksen eri vaihtoehtoihin ja erilaisiin työpaikkoihin, opiskellaan kieliä ja parannetaan osaamista muun muassa, matematiikassa, tietotekniikassa ja yhteiskuntatiedossa. Lisäksi tukea annetaan arkielämän taidoissa, kuten ruoanlaitossa, vaatehuollossa, asumisessa, raha-asioissa, yhteiskunnan palveluissa ja työelämän taidoissa.

Omnian Kirkkonummen toimipisteessä ei ole tarjolla erityisesti maahanmuuttajille suunnattuja opetuslinjoja, vaan he opiskelevat yhteisissä ryhmissä suomenkielisten opiskelijoiden kanssa. S2-tukea tarjotaan tarpeen mukaan. Kirkkonummen Omniassa voi opiskella sosiaali- ja terveysalan, liiketalouden, rakennusalan, sähköalan, veneenrakennuksen ja tietojenkäsittelyn perustutkinnot.

Myös Luksian Kirkkonummen toimipisteellä on maahanmuuttajaoppilaiden ryhmiä sekä ammattiopinnoissa että VALMA-opinnoissa. Oppilaille tarjotaan S2-tukea tarpeen mukaan.

Ryhmien määrä vaihtelee vuosittain. VALMA-kursseja järjestetään kahdesti vuodessa. Kirkkonummella voi valmistua myös lähihoitajaksi ja hoiva-avustajaksi sekä opiskella liiketaloutta, kiinteistöpalveluita ja puhtaanapitoalaa. Ryhmissä on lähinnä maahanmuuttajaopiskelijoita, mutta opetukseen voivat osallistua myös suomenkieliset oppilaat.

Ruotsinkielisissä toisen asteen oppilaitoksissa maahanmuuttajaopiskelijat opiskelevat yhteisissä ryhmissä ruotsinkielisten oppilaiden kanssa. Tukea tarjotaan tarpeen mukaan.

Kouluissa tapahtuvan opetuksen lisäksi kolmas sektori on järjestänyt maahanmuuttajille koulutusta: maahanmuuttajat ovat voineet suorittaa hygieniapassin, työturvallisuuskortin ja ensiapukursseja eri järjestöjen toimesta. Nämä kurssit ovat helpottaneet tehokkaasti maahanmuuttajien työllistymistä. Vapaaehtoiset myös avustavat opiskelijoita esimerkiksi erilaisten opintoihin liittyvien lomakkeiden täyttämässä.

Lisäksi useat järjestöt ja vapaaehtoiset ovat järjestäneet säännöllisesti läksyapua Kirkkonummen maahanmuuttajakoululaisille.

3.3. Kotouttaminen varhaiskasvatuksessa

Monikulttuuristen lasten osuus varhaiskasvatukseen osallistuvista lapsista on viime vuosina kasvanut voimakkaasti. Kirkkonummen varhaiskasvatuksessa on syksyllä 2020 vähän yli 300 maahanmuuttajataustaista lasta. Käytännössä joka ryhmässä on

vähintään yksi maahanmuuttajataustainen lapsi, mutta joillakin alueilla heitä on huomattavasti enemmän.

Varhaiskasvatuksen rooli lapsen kulttuuri-identiteetin tukemisessa ja perheiden kotouttamisessa on merkittävä. Päiväkoti tai perhepäivähoito ovat usein ensimmäinen paikka, jossa lapsi kohtaa suomalaisen yhteiskunnan, yhteisön ja kielen.

Päiväkoti voi olla myös ryhmän muille lapsille ensimmäinen paikka, jossa he kohtaavat vierasta kieltä puhuvan ja erilaisesta kulttuurista tulevan lapsen. Varhaiskasvatuksen opettajat, lastenhoitajat ja muu henkilöstö ovatkin tärkeitä roolimalleja, jotka opettavat lapsille kulttuurien kohtaamisen taitoja ja arvostavaa suhtautumista erilaisiin ihmisiin, kieliin ja kulttuureihin. Päiväkodissa opitaan näkemään kielten ja kulttuurien kasvava kirjo kaikkia hyödyttävänä rikkautena.

Kirkkonummella toimii kolme vakinaista kieli- ja kulttuuriopettajaa varhaiskasvatuksen monikulttuurisuustyön tukena. He kiertävät päiväkodeissa, osallistuvat lasten kanssa työskentelyyn yhdessä varhaiskasvatuksen opettajan kanssa ja tukevat ja ohjaavat päiväkodin henkilökuntaa.

Kulttuurisensitiivinen kohtaaminen eri taustoista tulevien perheiden kanssa voi olla henkilöstölle haastavaa. Kieli- ja kulttuuriopettajilta saa tarvittaessa tukea myös maahanmuuttajaperheiden ja varhaiskasvatuksen vuoropuheluun.

Varhaiskasvatuksessa jokaiselle lapselle laaditaan lapsen varhaiskasvatussuunnitelma yhdessä lapsen ja huoltajien kanssa. Sen avulla asetetaan yhteisiä tavoitteita ja sovitaan yhdessä siitä, miten kunkin lapsen yksilöllistä kehitystä, oppimista ja hyvinvointia edistetään suunnitelmallisesti varhaiskasvatuksessa. Toisinaan tuki on tarpeen, sillä jos yhteistä kieltä, käsitystä päiväkodin roolista ja varhaiskasvatuksen päämääristä ei huoltajien kanssa ole, tilanne on haastava.

Varhaiskasvatuksessa käytetään monikielisten lasten kanssa KieliPeda–työvälinettä tukemaan kielitietoista varhaiskasvatusta. Kielitietoinen varhaiskasvatus painottaa kielten merkitystä lapsen oppimiselle, kehitykselle, vuorovaikutukselle ja identiteetille. KieliPeda-työvälineen avulla arvioidaan ja kehitetään varhaiskasvatuksen oppimisympäristöjä kielitietoisuuden näkökulmasta, tarkastellaan yhteistyössä huoltajien kanssa monikielisen lapsen kielimaailmaa ja seurataan monikielisen lapsen suomen kielen taitojen edistymistä.

Vastuu lapsen äidinkielen tai omien äidinkielen ja kulttuurin säilyttämisestä ja kehittämisestä on ensisijaisesti perheellä. Tarvittaessa maahanmuuttajavanhempia tavataan useammin ja yhteistyöhön otetaan mukaan myös moniammatillinen työryhmä silloin, kun lapsella on erityisen tuen tarpeita.

Peda.netin monikulttuurisen kasvatuksen idea- ja materiaalipankki sekä erikieliset esitteet ovat myös varhaiskasvatuksen henkilöstön käytettävissä.

Kirkkonummen varhaiskasvatuksessa työskentelee henkilöstöä myös eri kulttuuritaustoista.

4. Hyvinvoiva Kirkkonummi

Terveyspalveluita tarjotaan kaikille kuntalaisille tasavertaisesti. Maahanmuuttajan terveystarkastuksia lukuun ottamatta maahanmuuttajille ei tarjota muita erityispalveluita. Maahanmuuttajien erityistarpeita huomioidaan kuitenkin terveyspalveluiden yhteydessä.

4.1. Maahanmuuttajan terveystarkastus

Jokaiselle pakolaiselle tehdään maahantulotarkastus ja kuntaan muuttaville maahanmuuttajan terveystarkastus, joihin kuuluvat seulontatutkimukset THL:n erillisen maakohtaisen seulottavien sairauksien listan mukaisesti.

Hoitajan haastattelun jälkeen kaikille alle 7-vuotiaille lapsille ja raskaana oleville tehdään lääkärintarkastus neuvolassa ja koululaisille kouluterveydenhuollossa. Vammaisille ja oireisille tehdään haastattelun jälkeen lääkärintutkimus vastaanotolla. Muille riittävät hoitajan haastattelu, laboratoriotutkimukset, mikäli alkututkimuksissa ei ilmene mitään poikkeavaa.

Suurimmat ongelmat ovat yleensä psykososiaalisia. Haastatteluja ja terveystarkastuksia tekevien tulisi tuntea lähtömaan kulttuuritaustaa sekä terveyteen ja sairauteen liittyvien ajatustapoja ja uskomuksia.

Terveystarkastuksen yhteydessä maahanmuuttajille annetaan terveysneuvontaa, joka sisältää tietoa terveydenhoidosta, terveellisistä elämäntavoista ja ravinnosta. Käytännön toteutus riippuu henkilöiden taustasta ja siitä, minkälaisen terveystietopohjan he ovat kotimaassaan saaneet. Etenkin niille, jotka eivät osaa lukea tai kirjoittaa ja joille länsimäinen terveydenhoitojärjestelmä ei ole lainkaan tuttu, yksi infokerta ei riitä, vaan he tarvitsisivat lisäohjausta.

Monilla maahanmuuttajilla on puutteita rokotusohjelmassa, ja rokotuksia täydennetään kansallisen rokotusohjelman mukaisesti. Samassa yhteydessä on ollut mahdollisuus antaa lisäohjausta myös muista asioissa.

Kirkkonummella on annettu tarvittaessa myös ruokavalio-ohjauksia muutamille maahanmuuttajille jatkokäynteinä. Tällöin heidän kanssaan on käyty läpi Syö Hyvää-selkokielineen esite, jossa esitellään hyvin yksinkertaisesti hyvän ruokavalion peruspilarit ja lautasmallit.

4.2. Lapsiperheiden palvelut

Neuvolapalvelut tavoittavat maahanmuuttajaperheet hyvin. Palvelut ovat samat kuin muillekin perheille, mutta vastaanottoajat ovat yleensä pidempiä ja käyntejä on tarvittaessa useampia: tulkin käyttö ja terveydenhoitojärjestelmämme vieraus vaativat enemmän aikaa.

Kirkkonummella on laadittu pakolaistaustaisten lasten arjen ja hyvinvoinnin kartoittamiseksi ohjeet, joiden tarkoitus on saada myös lapsen ääni kuuluviin. Kartoitus pyritään tekemään 4-vuotiaille ja sitä vanhemmille lapsille, kun lapsen arki on stabiloitunut. Neuvola tai kouluterveydenhoito tekee kartoitukset vanhempien

suostumuksella, mutta mikäli lapsi ei siitä ahdistu, ilman vanhempia. Tämä edellyttää, että myös vanhemmat luottavat työntekijään.

Alkukartoituksen lisäksi neuvoloissa käsitellään tarvittaessa myös muita erityisesti maahanmuuttajia koskevia asioita. Ympärileikkaus ja siihen liittyvät riskit on otettava tarvittaessa esiin sekä äitiys-, ehkäisy-, että lastenneuvolan vastaanotoilla. Aihe on arka, ja sen käsittelyyn toivottaisiin lisäkoulutusta.

Neurolat ovat järjestäneet maahanmuuttaja-asiakkailleen myös infoiltoja eri aiheista, esimerkiksi suomalaisesta neuvolajärjestelmästä sekä seksuaalisuudesta ja fyysisen rankaisemisen kulttuurista ja niihin liittyvästä lainsäädännöstä.

Myös kouluterveydenhuolto kohtaa maahanmuuttaja-asiakkaat samalla tavalla kuin muutkin koululaiset. Lääkärintarkastukset tehdään tarvittaessa tulkin avustuksella.

Kouluterveydenhuollossa tehdään työtä myös jengiytymisen estämiseksi ja rasismin torjumiseksi. Yhteistyön lisääminen nuorisotoimen ja kotoutumisen palveluiden kanssa helpottaisi työtä. Kulttuurieroista puhuminen kaikkein koululaisten kanssa olisi tarpeen.

Lapsiperheiden asioita käydään läpi myös lastensuojelussa, vaikka maahanmuuttajataustaisia asiakasperheitä ei ole paljon.

Maahanmuuttajaperheillä on hyvin samanlaisia ongelmia kuin kantaväestön perheillä. Erityispiirteinä esiin nousevat sukupuolten asemaan ja lasten kurittamiseen liittyvä kulttuurierot. Ongelmia saattaa syntyä myös, jos lapsi puhuu suomea tai ruotsia paremmin kuin vanhempansa. Lapsen käyttö tulkkina voi aiheuttaa ongelmia perheen rooliassa ja estää lasta olemasta lapsi.

4.3. Ikäihmisten palvelut

Myös vanhuspalvelut tuottavat maahanmuuttajille samoja palveluita kuin kantasuomalaisille. Kirkkonummen vanhuspalveluilla on maahanmuuttaja-asiakkaita, mutta tieto kunnan palveluista ei ole tavoittanut kaikkia ikääntyneitä maahanmuuttajia.

4.4. Mielenterveys- ja Päihdepalvelut

Päihdepalveluissa maahanmuuttajien saama tuki on hyvin samanlaista kuin kantasuomalaisten tuki. Maahanmuuttajia on päihdepalveluiden asiakkaina melko vähän. Tämä saattaa osittain johtua siitä, että tieto palveluista ja niiden sisällöstä ei tavoita maahanmuuttajia. Voi myös olla, että sen lisäksi, etteivät maahanmuuttajat löydä palveluita, he eivät uskalla tulla palveluiden piiriin.

Mielenterveyspalveluihin maahanmuuttajat tulevat yleensä kotoutumisen palveluiden tai työikäisten sosiaalipalveluiden kautta tai lääkärin lähettämänä.

Maahanmuuttajien mielenterveysongelmat liittyvät usein mielialaoireisiin. Psykkistä traumaoireilua on lähes kaikilla. Osa ongelmista on myös enemmän sosiaalisia kuin psyykkisiä.

Mielenterveysongelmiin liittyy usein psykosomaattista oireilua, jonka hoitaminen voi olla hyvin vaativaa, kun yhteistä kieltä ei ole. Monista kielistä puuttuvat kokonaan esimerkiksi masennusta tai psykoottisuutta tarkoittavat sanat.

Maahanmuuttajat tarvitsevat myös tietoa palvelujärjestelmästä ja mielenterveyspalveluiden henkilökuntarakenteesta ja ammateista: he eivät aina ymmärrä miksi tavata hoitajaa, joka ei voi esimerkiksi määrätä lääkkeitä.

5. Kulttuurin ja vapaa-ajan Kirkkonummi

Kotouttamisen päämäärä on auttaa maahantulijoita kasvamaan suomalaisen yhteiskunnan jäseniksi opettamalla heille kieltä, kulttuuria ja yhteiskunnan toimintatapoja, pitämällä huolta heidän perustarpeistaan ja tukemalla heitä niin, että he kykenevät työllistymään.

Opetuksesta ja terveydestä huolehtiminen eivät yksin riitä. Kukaan ei ole yhteisön jäsen, jollei tunne ketään yhteisöön kuuluvaa. Kukaan ei opi kieltä, jollei kohtaa ihmisiä ja pääse mukaan tilanteisiin, joissa kieltä voi käyttää. Kukaan ei myöskään jaksa käydä läpi raskasta kotoutumisprosessia yksin eikä ilman kiinnostavaa, palkitsevaa ja ilahduttavaa tekemistä.

Henkisen hyvinvoinnin tuottaminen on tapa ehkäistä syrjäytymistä, masentumista, eristäytymistä ja viime kädessä myös radikalisoitumista. Siksi siihen kannattaa panostaa.

Oikeaan kotoutumiseen tarvitaan kulttuuria, liikuntaa ja ystäviä. Onneksi kunta ei ole kotouttamistyössä yksin, vaan sillä on apunaan joukko vapaaehtoisjärjestöjä.

5.1. Kirjaston kotouttamispalvelut

Kirjasto on kokoontumispaikka, tapaamispaikka, opiskelu- ja työskentelypaikka, harrastamispaikka ja tietysti myös lukemisen ja kielen kotipaikka. Se on sitä myös uusille kirkkonummelaisille.

Kirjasto on paikka, jossa maahanmuuttajat kohtaavat suomalaisia ja näkevät, miten uudessa maassa ja uudessa kotikunnassa eletään. Heitä ja heidän kulttuuriaan arvostetaan ja kunnioitetaan, ja samaa suhtautumista muihin ihmisiin ja heidän kulttuuriinsa opetetaan esimerkin voimalla myös maahanmuuttajille.

Kansalaisopiston suomen kielen alkeiskurssille osallistuvat maahanmuuttajat tutustuvat kirjastoon, sillä kurssiin kuuluu tutustumiskäynti kirjastoon. Tutustumiskäynti on tarpeen, sillä kirjastojärjestelmä ja sen palvelut ja maksuttomuus eivät ole kaikille maahanmuuttajille tuttuja.

Maahanmuuttajat saapuvat kirjastoon myös järjestöjen kielikahviloiden, perhekerhojen, asukaspuistojen ja maahanmuuttajien omien tilaisuuksien tuomina ja oppivat vähitellen myös käyttämään kaikkia kirjaston palveluita digineuvonnasta ja 3D-tulostamisesta kirjojen lainaamiseen.

Kirjastoissa neuvontaa annetaan suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. Palvelua on joskus mahdollista saada myös muilla kielillä, sillä kirjasto tarjoaa maahanmuuttajille työharjoittelupaikkoja ja tukee siten heidän kotoutumistaan.

Maahanmuuttajille pyritään puhumaan kuitenkin suomea tai ruotsia mahdollisimman paljon, sillä kirjasto haluaa tarjota maahanmuuttajille mahdollisuuden harjoitella uutta kieltä.

Kirjasto tukee myös lasten ja nuorten kielenoppimista tarjoamalla kouluille ja päiväkodeille kirjavinkkausta S2-oppilaat huomioiden. Kirjastossa pidetään myös satutunteja suomeksi, ruotsiksi ja mahdollisuuksien mukaan myös muilla kielillä.

Maahanmuuttajat saavat maksutta tilata Helsingin Monikielisestä kirjastosta aineistoa asiakkaan omalla äidinkielellä, jos kirjoja ei ole saatavilla Kirkkonummen kirjaston kokoelmista. Palvelua hyödyntävät paitsi yksityishenkilöt myös päiväkodit. Lisäksi kaikkien käytössä olevista e-aineistoista löytää myös luettavaa, kuunneltavaa ja katsottavaa joko kielen oppimisen tueksi tai omalla äidinkielellään. Esimerkiksi PressReader-palvelusta löytyy yli 3600 sanomalehteä ja 3800 aikakauslehteä eri kielillä.

Kirjasto tarjoaa myös tiloja järjestöjen ja maahanmuuttajien omaan käyttöön erilaisiin tapahtumiin ja kielikahviloihin. Kirjastossa maahanmuuttajat voivat myös esitellä omaa kulttuuriaan ja järjestää näyttelyitä ja näin olla itse tukemassa kaksisuuntaista kotoutumista.

Kirjaston edustajat osallistuvat yhdessä järjestöjen kanssa kototiimin kokouksiin, joissa jaetaan tietoa ja suunnitellaan kotouttamistoimintaa ja siihen liittyvää työnjakoa.

5.2. Kansalaisopisto, kuvataidekoulu ja musiikkiopisto kotouttajina

Kansalaisopisto järjestää suomen ja ruotsin kielen opetuksen lisäksi lukuisia liikunnan, kulttuurin ja kädentaitojen kursseja, joille maahanmuuttajat voivat osallistua. Tarvittaessa kotoutumisen palvelut voivat myöntää maksusitoumuksen kursseille osallistumiseen. Mikäli nämä kielen oppimista, sosiaalisten suhteiden solmimista ja kotoutumista tukevat kurssit on mainittu kotoutumisajan piirissä olevan maahanmuuttajan kotouttamissuunnitelmassa, valtio korvaa niistä aiheutuneet kustannukset.

Kansalaisopisto toimii yhteistyössä kirjaston ja vapaaehtoisjärjestöjen yhteisessä kototiimissä, jossa suunnitellaan kotouttamistoiminnan yhteistyötä ja työnjakoa kunnan ja kolmannen sektorin välillä ja tekee yhteistyötä työllistämisyksikkö Toimarin kanssa.

Musiikkiopisto ja kuvataidekoulu tarjoavat lapsille ja nuorille tärkeitä kokemuksia, mahdollisuuksia tutustua muihin saman ikäisiin lapsiin ja lisäksi vielä yhden tai useamman aikuisen kulkemaan rinnalla. Ne tukevat tehokkaasti kielen oppimista ja integroitumista. Maahanmuuttajat voivat hakea vapaaoppilaspaikkojamusiikkiopistosta ja kuvataidekoulusta.

Kirkkonummen musiikkiopisto tarjoaa lisäksi neljässä päiväkodissa maksutonta varhaisiän musiikkikasvatusta. Nämä neljä päiväkotimuskaria toimivat myös tehokkaana tiedotusväylänä musiikkiopiston toiminnasta ja musiikin harrastamisesta.

5.3. Kotouttaminen kulttuurin parissa

Kulttuuritoimi on järjestänyt kansalaisopiston kielikurssien yhteydessä selkokielisiä kotiseutuluentoja Kirkkonummen historiasta ja niiden yhteydessä on järjestetty käyntejä Ragvaldsin kotiseutumuseossa. Porkkalan vuokrakaudesta ja siihen liittyvästä evakuoinnista ja jälleenrakennuksesta kertova näyttely on ollut erityisesti pakolaisille tärkeä kokemus. Lisäksi tulijoita on kiinnostanut perinnemaatalous, jossa on ollut paljon tuttuja elementtejä.

Kulttuuritoimi on myös työllistänyt eri kulttuureista tulleita työharjoittelijoita.

Monikulttuurinen vuorovaikutus ja kulttuurityö integraation ja kulttuurien välisen oppisen välineenä on nostettu esiin myös Kirkkonummen kulttuuristrategiassa. Maahanmuuttajien oman kulttuurin tuottamisen ja esiin tuomisen mahdollistaminen tukee kotoutumista, lisää hyvinvointia ja edistää molemminpuolista sopeutumista uuteen kansainvälistyvään Suomeen. Kirjasto tarjoaa maahanmuuttajilla mahdollisuuksia tuoda omaa kulttuuriaan esiin tarjoamalla tiloja ja järjestämällä erilaisia kulttuuritilaisuuksia.

Kirkkonummen kulttuuritarjonta nojaa vahvasti yhdistystoimintaan. Kunnan alueella toimiikin useita kulttuuriyhdistyksiä kulttuurin eri aloilta. Laajempi osallistuminen näiden yhdistysten toimintaa olisi erittäin tehokas väylä kotoutumiseen ja sosiaalisten suhteiden luomiseen.

5.4. Nuoriso- ja liikuntatoimi kotouttajana

Liikuntapalveluiden toiminnan tavoitteena on kaikkien kuntalaisten liikkumisen lisääminen ja terveystoiminnan olosuhteiden parantaminen. Liikuntapalvelut toteuttaa terveyttä ja hyvinvointia edistävää liikuntaa, tukee kansalais- ja yhdistystoimintaa sekä rakentaa ja ylläpitää liikuntapaikkoja.

Kirkkonummella liikuntatoimintaa järjestävät kunnan lisäksi useat eri kolmannen sektorin toimijat. Maksuttomien harrastusryhmien (MyHobby ja TALENT) suunnittelussa ja toteuttamisessa otetaan huomioon monikulttuuriset perheet.

Nuorten maahanmuuttajien sopeutuminen, integroituminen ja hyvinvointi vaikuttaa siihen, millaisessa maailmassa elämme tulevaisuudessa. On ensiarvoisen tärkeää, että nuoret tuntevat kuuluvansa tähän yhteiskuntaan ja saavat tasavertaiset lähtökohdat elämänsä rakentamiseen. Siksi maahanmuuttajien parissa tehtävä nuorisotyö on tärkeää.

Kunnan nuorisotyöllä on mahdollisuus tuottaa sitä hyvinvointia, joka saattaa ehkäistä syrjäytymistä, jengiytymistä ja radikalisoitumista. Nuorisotilat ovat myös syrjinnästä vapaita alueita, joissa kulttuurien kohtaaminen voi tapahtua ohjatusti ja positiivisesti. Syrjintää ja rasismia toki esiintyy myös Kirkkonummen nuorisotiloissa joskus, mutta nuoriso-ohjaajat puuttuvat siihen heti. Myös kunnan nuorisotoimessa työskentelevä maahanmuuttajataustainen nuorisotyöntekijä lisää myönteistä suhtautumista eri taustoista tulevia kohtaan ja toisaalta madaltaa maahanmuuttajanuorten kynnystä tulla nuorisotiloihin.

Kirkkonummen kunnan nuoriso- ja liikuntapalveluilla on kolme nuorisotilaa, Masalassa, Veikkolassa ja keskustan Fyrrissä, joissa kaikissa käy myös maahanmuuttajanuoria. Lisäksi Masalan Nuorisoteatterissa on maahanmuuttajataustaisia teatterin harrastajia.

5.5. Järjestöjen maahanmuuttajille suunnattu vapaa-ajan toiminta

Kirkkonummi on järjestöjen kunta: kulttuurijärjestöjä, liikuntajärjestöjä, nuorisoseuroja ja monenlaisia harrasteryhmiä on kunnassamme kymmeniä. Osa järjestöistä järjestää myös varta vasten maahanmuuttajille suunnattua toimintaa. Kunta tukee, ohjaa ja opettaa, yleensä työpöydän takaa, mutta järjestöt ja niiden vapaaehtoiset ovat se taho, joka konkreettisesti auttaa arkisissa ongelmissa ja integroi suomalaiseen yhteiskuntaan.

Luckanin kotouttamistoiminta on varsin laaja-alaista: Life in Kirkkonummi järjestää työllistymistä edistäviä kursseja, kuten hygieniapassi- ja työturvallisuuskorttikoulutuksia, infotilaisuuksia, kielikahviloita, tukea työhakemuksien sekä cv:n tekoon, avustaa erilaisten lomakkeiden täyttämässä sekä vastaa sosiaalisen median kautta tullessiin kysymyksiin.

Life in Kirkkonummi on järjestänyt myös sosiaalisia tapahtumia kuten esimerkiksi eri kulttuurien iltoja, luontoretkeä, liikuntakerhoja, peli-iltoja, retkiä Kirkkonummen nähtävyyksiä katsomaan, kesäklubeja lapsille ja paljon muuta yhdessä kunnan ja muiden järjestöjen kanssa.

Myös kirkkonummelaiset Martta-yhdistykset ovat olleet aktiivisia kotouttamistyössä. Martat ovat järjestäneet yhteisiä ruoanlaittokursseja, kaupassa käynnin ja terveellisen ja edullisen ruoan ostamisen opastuksia, sieniretkiä ja asumisen opastamista. Lisäksi Martat ovat auttaneet vaatteiden ja kodintarvikkeiden hankinnassa, järjestäneet käsityötapaamisia ja järjestäneet koulujen kanssa yhteistyöprojekteja arjen taidoista ja sienten tuntemuksesta.

Suomen Punaisen Ristin Kirkkonummi-Siuntion osasto ja Kyrkslätts Svenska avdelningen pitävät yhdessä yllä Suomi-Kamuja, maahanmuuttajien ystäviksi koulutettujen vapaaehtoisten ryhmää. Lisäksi SPR osallistuu läksyhelpin ja kielikahviloiden järjestämiseen ja on järjestänyt tutor-toimintaa esimerkiksi hygieniapassikursseilla.

SPR kouluttaa vapaaehtoisia, järjestää sopivia ystäviä maahanmuuttajille - usein kunnan kotoutumisen palveluiden pyynnöstä – järjestää Suomi-Kamun ja maahanmuuttajan ensitapaamisen ja huolehtii ystäväsovimuksen tekemisestä ja allekirjoittamisesta. Ystävät tapaavat toisiaan säännöllisesti. Ongelmana ystävätoiminnassa on se, että ystäviksi on vaikeaa löytää nuoria suomalaisia, jotka olisivat saman ikäisiä kuin maahanmuuttajat.

Ystävätoiminnan lisäksi SPR järjestää infotilaisuuksia, voimavarapäiviä, lastentarvikekirppareita, retkiä ja muuta virkistystoimintaa sekä monikulttuurisuusjuhlia.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto on järjestänyt Kirkkonummella Ystäväksi maahanmuuttajaäidille –toimintaa. Toiminnan tavoitteena on ollut edistää maahanmuuttajaäitien integroitumista yhteiskuntaan ja suomen kielen oppimista sekä ehkäistä maahan muuttaneiden naisten ja heidän perheidensä yksinäisyyttä ja syrjäytymistä. Ystäväksi maahanmuuttajaäidille-toiminnassa on ollut mukana vuoden 2020 aikana 11 ystäväparia.

Uudenmaan piirin alueella järjestettiin 15 kappaletta Ystäväksi maahanmuuttajaäidille – toiminnan koulutusta, suurin osa koulutuksista järjestettiin etäkoulutuksina. Vapaaehtoiset tukihenkilöt saavat ammatillista tukea koko tukisuhteen ajan. Heille järjestetään säännöllisesti toimintaa tukevia työnohjauksia sekä jatkokoulutuksia.

Tuettavat perheet sekä maahan muuttaneet äidit tulevat toimintaan joko kunnan työntekijän ohjaamina tai hakeutumalla itse. Toiminnasta tiedotetaan säännöllisesti kunnan työntekijöitä muun muassa neuvolan ja päiväkotien henkilökuntaa tapaamalla.

6. Työn ja yrittäjyyden Kirkkonummi

Työ on kotoutumisen yksi tavoite ja se edesauttaa kotoutumista uuteen yhteiskuntaan. Yhteiskunnan kannalta on tärkeää se, että maahanmuuttaja osallistuu yhteiskuntaan täysivaltaisena jäsenenä, työllistyy ja kykenee paitsi elättämään itsensä myös maksamaan veroja ja osallistumaan hyvinvointivaltion ylläpitämiseen. Maahanmuuttajalle itselleen työ merkitsee elämän sisältöä, oppimismahdollisuuksia, kuulumista yhteisöön ja taloudellista turvaa.

Työllä ja yrittäjyydellä on yhteys maahanmuuttoon: kyse ei ole ainoastaan jo tänne tulleiden kotouttamisesta, vaan myös kansainvälisten osaajien houkuttelemisesta Suomeen. Yrityksen perustaminen saattaa olla maahanmuuttajalle myös keino työllistyä Suomessa.

Kunnat pyrkivät työllistämään myös kunnan alueella asuvia maahanmuuttajia ja toisaalta mahdollistamaan osaavan työvoiman saatavuuden. Kunta haluaa olla houkutteleva työ- ja asuinpaikka sekä palveleva kotikunta yrityksille. Maahanmuuttajataustaisten työntekijöiden määrän kasvaminen on oletettavaa ja kunnissa asuvien maahanmuuttajien osaamista tulisi pyrkiä hyödyntämään.

Kasvava osa asiakaskunnasta etenkin Uudellamaalla on kansainvälistä, joten moni palveluyritys saattaa tarvita lisää osaavaa, kielitaitoista työvoimaa. Tilastokeskuksen mukaan Uudellamaalla asui noin 240 000 maahanmuuttajataustaista henkilöä, heidän palvelemiseensa tarvitaan sekä kielellistä että kulttuurista osaamista. (Lähde: Tilastokeskus, Maahanmuuttajataustaisten määrät ja osuudet alueittain, 1990-2019)

Pääkaupunkiseudun kaupungeissa uusien asukkaiden ja työntekijöiden tarve on otettu huomioon kaupunkien kotouttamisohjelmia kirjoitettaessa. Maahanmuuttajien kotouttamistoimenpiteissä tarvitaan laaja-alaista verkostomaista yhteistyötä yhteisöjen, yritysten ja julkisen hallinnon toimijoiden kesken.

Joissakin kunnissa on palkattu maahanmuuttajien työvalmentaja, joka jalkautuu yrityksiin työsuhteen alkuvaiheessa. Tämä helpottaa maahanmuuttajien rekrytointia ja tukee maahanmuuttajien opastamista työelämään ja mahdollistaa kulttuuristen väärinymmärrysten selvittämisen ja lisää tietoa puolin ja toisin.

Työllistymisen ja työllistämisen tukipalveluita sekä yritysneuvontaa maahanmuuttajille tarjoavat useat tahot, muun muassa kunnat ja TE-toimistot sekä kolmas sektori.

6.1. Kunnan työllistymispalveluita ja -toimenpiteitä

Työllistymispalvelut Toimari

Kirkkonummella lakisääteisestä kuntouttavasta työtoiminnasta vastaa perusturvan alaisuudessa toimiva Työllistymispalvelut Toimari. Kolmivuotisen kotouttamisajan päätyttyä työtä vailla olevat maahanmuuttajat siirtyvät peruspalveluiden piiriin. Kuntouttavan työtoiminnan edellytyksenä on aktiivointisuunnitelman tekeminen yhdessä kunnan sosiaalihuollon edustajan, TE-toimiston asiantuntijan ja asiakkaan kesken.

Toimarin asiakkaista noin kymmenen prosenttia on maahanmuuttajia. Joukossa on kaikenikäisiä maahanmuuttajia, joista osa on ollut Suomessa jo pitkään.

Toimari tarjoaa kotoutumisajan maahanmuuttajille jatkumahdollisuutta kielikoulutukseen yhdessä kansalaisopiston kanssa, tukea työharjoittelupaikkojen etsimisessä sekä järjestää työtoimintaa, joka tukee kielen ja työnteon taitojen oppimista. Lisäksi Toimari pyrkii löytämään asiakkailleen työharjoittelumahdollisuuksia kunnan eri toimintayksiköissä.

Harjoittelupaikkojen ja työpaikkojen löytyminen kunnan palveluista on helpottunut viime vuosina. Toimarin henkilökunta tukee myös esimiehiä maahanmuuttajien työllistämässä auttamalla työharjoittelusopimusten tekemisessä, olemalla yhteydessä sekä esimiehiin että työntekijöihin ja käymällä työpaikoilla.

Toimari toimii yhteistyössä kunnan muiden työllistämistä edistävien tahojen ja ajankohtaisten hankkeiden mm. Ohjaamon, Vauhdittamon, ja Luckan Kyrkslätt (KNUF r.f.) kanssa.

Ohjaamo Kirkkonummi ja Vauhdittamo -hanke

Kirkkonummen kunnan Ohjaamo ja vuoden 2021 alussa toimintansa aloittanut Vauhdittamo neuvovat ja kotouttavat maahanmuuttaja-asiakkaita hyvin laaja-alaisesti. Työllistymisen tukeminen on osa Ohjaamon ja Vauhdittamon työtä ja niiden tukena työskenteleekin kaksi TE-toimiston työntekijää. Ohjaamo palvelee alle 30-vuotiaita ja Vauhdittamo 30 vuotta täyttäneitä kirkkonummelaisia työnhakijoita.

Ohjaamossa etsitään opiskelu- ja työharjoittelupaikkoja sekä järjestetään tarvittaessa kielikursseja eri palvelutarjoajien kanssa, tuetaan työnhakua ja autetaan CV:n kirjoittamisessa. Toimarin, Ohjaamon ja Vauhdittamon tehtävänä on myös kertoa työllistymismahdollisuuksista, työkokeiluista, opiskelumahdollisuuksista ja mahdollisuudesta opiskella sivutoimisesti työttömyyskorvauksena.

Ohjaamossa ja Vauhdittamossa maahanmuuttajille annetaan neuvontaa ja selitetään viranomaisten määräysten merkitystä: millaiseen työttömyysturvaan on oikeutettu ja mitkä ovat työnhakijan oikeudet ja velvollisuudet. Maahanmuuttajat tarvitsevat usein ylimääräistä tukea suomalaisen järjestelmän ja sen oikeuksien ja vaatimusten ymmärtämiseen.

Ohjaamolla on 200-300 maahanmuuttajataustaista asiakasta, joista suuri osa käy Ohjaamossa monta kertaa. Kaikista Ohjaamon asiakaskäynneistä noin kolmannes on maahanmuuttajataustaisten tekemiä. Suurimmat ulkomaalaistaustaiset asiakasryhmät ovat eritrealaiset ja afganistanilaiset, mutta siellä käy myös paljon EU-kansalaisia ja muualta Euroopasta tulevia.

Nuorten työpajat työllistämisen tukena

Kunta tarjoaa nuorille 17-29 -vuotiaille työ-, opiskelu- tai työssäoppimispaikkaa vailla oleville espoolaisille, kirkkonummelaisille ja kauniaislaisille Omnian työpajatoimintaa sekä 16-28-vuotiaille Svepsin ruotsinkielisiä työpajapalveluita mm. etsivää nuorisotyötä, työhönvalmennusta sekä StartSteget- ja NonStop-ryhmätoimintaa.

Omnian työtoimintaa järjestetään kahdeksalla ammatillisella työpajalla ja valmentavalla pajalla, ja työpajat sijaitsevat Espoon Viherlaaksossa ja Kauklahdessa sekä

Kirkkonummella. Työpajoilta saa valmiuksia siirtyä koulutukseen tai töihin. Työpajajakson aikana ehtii tehdä tulevaisuuden suunnitelmia ja saa tukea suunnitelmien toteuttamiseen. Työpajajakso toteutetaan pääasiassa joko työkokeiluna tai kuntouttavana työtoimintana.

Palkkatukityö, työkokeilu, oppisopimuskoulutus ja työllistämisen järjestelytuki yrityksille ja yhteisöille

Kunnan työllistämistoimenpiteillä pyritään parantamaan myös maahanmuuttajien työllistymismahdollisuuksia. Myös kunnan työntekijät hyötyvät maahanmuuttajataustaisista työntekijöistä: työyhteisöt voivat hyödyntää maahanmuuttajataustaisten työntekijöiden kielitaitoa ja kulttuurien tuntemusta ja oppia taitoja, jotka ovat hyödyllisiä kansainvälistyvässä maailmassa.

Kunta tukee pitkään työtä vailla olevien työllistymistä erilaisin työllistämistoimenpitein. Nämä toimenpiteet on suunnattu kaikille pitkään työtä vailla oleville. Kunnan talousarviossa on varattu työllisyysmäärärahaa omia työllistämistoimenpiteitä varten. Työllisyysmäärärahan avulla pitkään työtä vailla olevalla voi olla mahdollisuus määräaikaiseen tuettuun työsuhteeseen tai oppisopimuskoulutukseen kunnan organisaatiossa. Työsuhteen aikana annetaan tarvittaessa työhönvalmennusta jatkotyöllistymisen tai muiden suunnitelmien tueksi.

Kunta kannustaa myös yrityksiä ja yhteisöjä palkkaamaan pitkään työtä vailla olevia tarjoamalla yrityksille ja yhteisöille mahdollisuuden hakea kunnan työllistämisen järjestelytukea.

Lisäksi kunta tarjoaa työnhakijoille työkokeilumahdollisuuksia. Kunnalla on tavoitteena lisätä työkokeilupaikkojen määrää. Maahanmuuttajilla voi olla mahdollisuus päästä työkokeiluun kunnalle ja yhtenä työkokeilun tavoitteena voi olla suomen kielen taidon parantaminen. Kunnalta voi löytyä myös mahdollisuus suorittaa maahanmuuttajien kotoutumiskoulutukseen liittyvä työssäoppimisjakso.

Kirkkonummen kunta järjestää työllistymisen tueksi tapahtumia ja webinaareja. Kunta on jatkanut ja kehittänyt alun perin Luckan Kirkkonummen organisoiman Job Day – rekrytointitapahtuman järjestämistä: lokakuussa 2019 järjestettiin yhteistyössä Luckanin, Työmajakkan, Uudenmaan TE-toimiston sekä Toimarin ja Ohjaamon kanssa Kirkkonummen Rekryfestarit. Rekryfestareilla oli noin 340 osallistujaa.

Tapahtuma ei toteutunut koronan vuoksi vuonna 2020. Tapahtuma tullaan järjestämään digitaalisesti vuonna 2021. Tapahtuma tavoittaa yleisesti kaikki kirkkonummelaiset työnhakijat sekä Uudenmaan alueen työnantajat.

6.2. Yhteistyötahojen tukipalveluita

YritysEspoon neuvontapalvelut

Kirkkonummen kunta tarjoaa YritysEspoon kautta laajan kattauksen neuvontapalveluita kirkkonummelaisille yritystoiminnan elinkaaren eri vaiheisiin liittyen mm. yritysten perustamiseen, kevytyrittäjyyteen, yritystoiminnan kehittämiseen. YritysEspoo tarjoaa monikielistä palvelua. Palvelut ovat myös kirkkonummelaisten maahanmuuttajien saatavilla.

TE-toimiston työllistymisen ja työllistämisen tukipalveluita

TE-toimistot tarjoavat työllistämisen palveluita kaikille. Maahanmuuttajille on räätälöity omat kotoutumispalvelut, joihin kuuluvat ohjaus ja neuvonta, alkukartoitus, kotoutumissuunnitelma ja -koulutus.

Kotoutumiskoulutuksen ohjelmaan sisältyy paitsi kielikoulutusta myös osaamisen kehittämistä ja opastusta työnhakuun. Koulutusta on kehitetty siten, että annettu opetus määräytyy sen mukaan, millainen pohjakoulutus ja osaamistaso maahanmuuttajalla on, ja mitkä ovat hänen päämääränsä koulutuksessa ja työmarkkinoilla.

TE-toimistot tekevät yhteistyötä kuntien kanssa. Kunnat järjestävät peruspalveluihin siirtyneille maahanmuuttajille kuntouttavaa työtoimintaa ja työkokeiluja palvelutarpeen perusteella.

Lisäksi TE-toimisto tarjoaa valtakunnallisesti myös työnantajille ja yrittäjille työlupapalveluita ja ohjeistusta ulkomaalaisten palkkaukseen liittyen. TE-toimistosta saa neuvontaa oleskelulupaprosesseihin liittyen sekä esimerkiksi käytännössä tukea lomakkeiden täyttämiseen.

Luckan Kirkkonummen työllistämisen tukipalvelut

Kirkkonummella toimii Luckan Kyrkslätt, joka tukee Kirkkonummella maahanmuuttajien työllistymistä auttamalla maahanmuuttajia työnhakuun liittyvissä toimissa ja järjestämällä työnhakuun liittyviä tapahtumia. Luckanin maahanmuuttajille suunnatuissa avoimissa, matalan kynnyksen neuvontapalveluissa autetaan työn ja koulutuspaikkojen haussa. Luckan järjestää myös CV-klinikoita nuorille yhdessä Ohjaamon kanssa.

7. Kotouttamisen kehittämistavoitteet ja toimenpideohjelma

Kotouttamisohjelmaa tehtäessä haastateltiin Kirkkonummella kotouttamisen ja maahanmuuttajien parissa toimivia kunnan työntekijöitä, muita viranomaisia ja kolmannen sektorin toimijoita. Heiltä kysyttiin paitsi olemassa olevasta toiminnasta myös kehittämistarpeista ja toiminnan tehostamiseen liittyvistä ideoista, jotka koottiin taulukkoon. (Liite 1)

Taulukosta hahmottui nopeasti kolme keskeisintä kehittämistarvetta: kotouttamistoiminnan toimialat ylittävän koordinaation tarve, tiedottamisen lisäämisen tarve sekä henkilöstön ja vapaaehtoisten koulutuksen tarve. Tarpeista ensimmäinen liittyy myös kahteen jälkimmäiseen: koordinaatiota tarvitaan luonnollisesti myös tiedottamisen tehostamiseen ja kouluttamisen lisäämiseen.

7.1. Kotouttamistoiminnan koordinointi

Maahanmuuttokoordinaattori löytyy lähes kaikista Uudenmaan kunnista – myös niistä, joissa asukasmäärä ja maahanmuuttajien osuus väestöstä on pienempi kuin Kirkkonummella.

Kirkkonummella ei tällä hetkellä ole maahanmuuttokoordinaattoria. Osittain maahanmuuttokoordinaattorin tehtäviä hoitavat kotoutumisen palveluiden työntekijä ja perusturvan hallintopalveluiden työntekijä oman työnsä ohella, mutta suurelta osin kotouttamistoiminnan koordinoitua ei hoida kukaan. Koska toiminta jakautuu usealle eri toimialalle ja se koskee myös muita kuin kotoutumisen palveluiden lakisääteisiä asiakkaita, kotoutumisen palvelut eivät voi kantaa vastuuta koko kotouttamistoiminnan koordinoimisesta.

Koordinaation puuttumisen takia kotouttamisen parissa toimivat eivät tällä hetkellä tarkasti tiedä, mitä muut kunnan toimijat tai järjestöt tekevät. Työnjako on epäselvä kunnan työntekijöille ja vielä epäselvempi kolmannen sektorin työntekijöille ja vapaaehtoisille. Kaikkein epäselvin työnjako on maahanmuuttajille itselleen: heidän on vaikeaa saada selville, mistä kaikkialta apua voi hakea erilaisiin ongelmiin.

Kuntien vastuuta kotouttamistoiminnasta aiotaan lisätä. Hallituksen selonteossa kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista todetaan, että kotouttamisen toimivuuden parantamiseksi ja nopeuttamiseksi hallitus siirtää kotouttamispalveluiden kokonaisvastuun kunnille. Kotoutumislain uudistuksen tuomat lisävelvoitteet kasvattavat maahanmuuttokoordinaattorin tarvetta entisestään.

Kotouttamistoiminnan kehittämiseksi, tehottoman toiminnan synnyttämien lisäkulojen välttämiseksi ja mahdollisten taloudellisten lisäresurssien hyödyntämisen varmistamiseksi Kirkkonummen kunnassa tulee tehostaa maahanmuuttajatyön koordinoitua olemassa olevan kunnan organisaatorakenteen pohjalta.

Tehostetun koordinaatiotoiminnan avulla kuntaorganisaatio tai sen nimetty osa

- kantaa kokonaisvastuun kunnan kotouttamistoiminnasta, jolloin vältetään päällekkäiseltä työltä ja varmistetaan, että kotoutumisen tukemisen kannalta tarpeellisille tehtäville on vastuutaho.

- parantaa kotouttamistoimintaan liittyvää tiedonkulkua eri toimialojen ja eri toimipisteiden välillä.
- seuraa alan kehitystä monipuolisesti ja ottaa käyttöön muualla tehokkaiksi havaittuja toimintamalleja.
- huolehtii siitä, että kotoutumista tukevia palveluita on saatavilla tarvittaessa myös ruotsin kielellä.
- toimii yhteyshenkilönä kunnan ja muiden viranomaisten välillä.
- pitää yhteyttä vapaaehtoisjärjestöihin ja huolehtii kunnan ja kolmannen sektorin välisestä työnjaosta ja tiedonkulusta.
- kehittää yhdessä muiden toimijoiden kanssa maahanmuuttajille suunnattua tiedottamista.
- kartoittaa kunnan työntekijöiden koulutustarvetta ja koulutustarjontaa sekä koordinoi koulutuksen järjestämistä.
- huolehtii laajasta ja monta eri työvaihetta sisältävästä, koko kuntaa koskevasta korvausten hakuprosessista ja vastaa siitä, että kunta saa kaikki kotouttamislainperusteella kunnille myönnettävät tuet ja korvaukset, joihin kuuluvat laskennalliset korvaukset, tulkkausten korvaukset ja erityiskustannusten korvaukset.
- seuraa aktiivisesti kotouttamistoimintaan tukea ja hankeapurahoja myöntävien rahastojen ja säätiöiden hakuja ja huolehtii, että kunta hyödyntää mahdollisuuksia saada rahoitusta kotouttamistoimintaan tätä kautta. Muun muassa Euroopan sosiaalirahasto, Euroopan aluekehitysrahasto, Rakennerahaston hankerahasto-ohjelmat, Euroopan maaseutuohjelma, Leader, Turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahasto AMIF, Vähävaraisimmille suunnatun eurooppalaisen avun rahasto FEAD, Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus STEA, Työllisyyden ja sosiaalisen innovaation ohjelma EaSI, Kansalaisten Eurooppa -ohjelma EACEA, ja lukuisat kotimaiset rahastot rahoittavat kotouttamistoimintaa.
- selvittää ulkomaalaisrekisterissä olevien tietojen avulla maahanmuuttajan statuksesta ja oleskeluluvan perusteista riippuvien tukien saatavuutta.
- kotouttamisen koordinaatiota omien töidensä ohella hoitavat kunnan työntekijät hoitavat koordinaatiotyötä edelleen osana omia tehtäviään.

Koto-ryhmän toiminnan jatkaminen

Kunnan asukkaista oli maahanmuuttajia vuoden 2021 alussa 6.9 %. Heidän äänensä kuuluminen etenkin heitä itseään koskevassa päätöksenteossa ja toiminnassa on tarpeen toiminnan tavoitteiden saavuttamiseksi. Tehostetun koordinaatiotoiminnan lisäksi kunnassa olisi syytä jatkaa Koto-ryhmän toimintaa, joka voisi paitsi välittää informaatiota kotouttamistoiminnan onnistumisesta ja puutteista kunnan työntekijöille, myös toimia viestintäkanavana maahanmuuttajien suuntaan.

7.2. Tiedottamisen tehostaminen

Paraskin palvelu on turha, jos siitä ei tiedetä. Tämä koskee kaikkea kunnan toimintaa, mutta erityisen suuri ongelma tiedon saaminen tai sen jakaminen on silloin, kun toimijoilla ei ole yhteistä kieltä. Viimeistään koronapandemia osoitti, kuinka tärkeää on kehittää maahanmuuttajille suunnattua viestintää.

Kotouttamistoimintaan liittyvän tiedottamisen tarve on suuri myös kunnan työntekijöiden ja vapaaehtoisten keskuudessa. Eri toimialoilla toimivat tahot eivät tiedä muiden tuottamista palveluista puhumattakaan siitä, että kolmannen sektorin työntekijät ja vapaaehtoiset saisivat riittävästi tietoa siitä, millaista palvelua kunnassa on saatavilla ja mistä sitä voi etsiä. Tiedottamisen kehittämistä on pohdittu jo vuosina 2017-2020 toteutetussa kunnan ja vapaaehtoisjärjestöjen Yhteinen Kuntamme –hankkeessa, mutta hankkeen Yhdessä kotouttaen –julkaisuun koottuja ideoita ei ole vielä toteutettu.

Tiedottamista on syytä parantaa

- luomalla visuaalisesti selkeä maahanmuuttajan palvelupolku, joka kertoisi, mitä palveluita ja kotoutumisen tukitoimia eri kotoutumisvaiheessa oleville maahanmuuttajille on tarjolla, ja mitkä kaikki toimijat palveluita tuottavat.
- luomalla monikielinen uuden kirkkonummelaisen kansio yhdessä kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Kansion tulisi olla ymmärrettävä myös luku- ja kirjoitustaidottomille: selkeät kuvalliset symbolit, kartat ja puhelinnumerot auttavat muistamaan, mistä eri asioihin voi saada apua ja miten eri tilanteissa tulisi toimia.
- kehittämällä monikielistä tiedottamista kunnan kotisivuilla: Eri toimialoilla tehtävä työ helpottuisi, jos kunnan verkkosivuilla olisi informaatiota kunnan palveluista ainakin niillä kielillä, joita kunnassa puhutaan eniten. Toimivat, monikieliset verkkosivut vähentäisivät myös tulkkipalveluiden tarvetta. Monikieliset kotisivut parantaisivat myös turvallisuutta, koska niiden myötä myös vieraskieliset kuntalaiset olisivat tottuneet käyttämään kunnan nettisivuja ja heille olisi helpompaa välittää tärkeää tietoa myös erilaisissa uhkatilanteissa.
- julkaisemalla monessa muussakin kunnassa tehtävän kaltaista monikulttuurista uutiskirjettä. Kirjeen avulla voisi välittää tietoa esimerkiksi kirjaston, kansalaisopiston ja järjestöjen toiminnasta ja opetukseen ilmoittautumisesta. Erityisesti äitien kielellä tapahtuvat tiedottaminen on tärkeää, sillä äidit vastaavat usein siitä, millaisia palveluita lapset käyttävät ja jotta maahanmuuttajaperheiden lapset olisivat tasavertaisessa asemassa muiden lasten kanssa.
- kehittämällä audiovisuaalisen viestinnän tapoja.
- lisäämällä suullisen tiedonvälityksen kanavia maahanmuuttajaneuvoston ja koulutettujen kokemusasiiantuntijoiden avulla.
- tukemalla maahanmuuttajien omien yhdistysten perustamista.

7.3. Henkilöstön kouluttaminen

Kun toimialoilta kysyttiin kotouttamistyöhön liittyviä kehittämistarpeita, moni toivoi kulttuureihin ja kulttuurien kohtaamiseen liittyvää lisäkoulutusta. Osa tarpeelliseksi koetusta koulutuksesta on alakohtaista, osa kaikille soveltuvaa. Koulutustarve voidaan jakaa kolmeen kategoriaan.

Tarpeelliseksi koettua lisäkoulutusta:

- kunnan omaa toimintaa, esimerkiksi tulkkien käyttöä, saatavilla olevien palveluiden tuntemista, lainsäädäntöä ja erilaisten korvausten hakemista koskeva koulutus.
- koulutukset, joka koskevat maahanmuuttajien kulttuuria, kotimaata ja muuta taustatietoa. Eri kulttuureista tulevien kohtaamista helpottaa, jos työntekijöillä on edes hiukan tietoa lähtömaan tavoista, uskomuksista ja poliittisesta järjestelmästä sekä matkalla koetuista vaikeuksista.
- koulutus, joka käsittelee yleisiä kulttuurien kohtaamiseen liittyviä ilmiöitä: arkaluontoisten asioiden puheeksi ottamista, ihmiskaupan tunnistamista ja uhrien tukemista, rasismien tunnistamista ja vastustamista, kielitietoista pedagogiikkaa ja rekrytointiin liittyviä ongelmia.

Kunnassa ei ole tahoa, jonka vastuulla olisi maahanmuuttoon liittyvän koulutuksen järjestäminen eri toimialoille. Useissa kunnissa koulutuksen tarpeen arvioimisesta ja sen suunnittelusta vastaa maahanmuuttokoordinaattori. Jokaisen toimialan koulutustyöryhmällä on vastuu maahanmuuttajatyöhön liittyvän koulutuksen järjestämisestä oman toimialansa työntekijöille.

7.4. Toimenpideohjelma

TOIMENPITEET	AIKATAULU	MITTARIT	VASTUUTAHO	KOTOUTTAMISTYÖRYHMÄ SEURAA TOTEUTTAMISTA
<i>Henkilöstön kouluttaminen erityiskustannusten korvausprosessin sisällöstä</i>	2022-24	koulutustilaisuuksien määrä/v., koulutukseen osallistujien määrä	kunnan eri toimialojen koulutustyöryhmät	vuoden 2023-24 alku
<i>Luodaan visuaalisesti selkeä palvelupolku</i>	2022	palvelupolku luotu	eri toimialat laativat omalta osaltaan, kotouttamistyöryhmä yhteensovittaa,	vuoden 2023 alku
<i>Luodaan Uuden kirkkonummelaisen kansio</i>	2022	kansio valmis	eri toimialat laativat omalta osaltaan, kotouttamistyöryhmä yhteensovittaa	vuoden 2023 alku
<i>Monikielisen viestinnän lisääminen kunnan kotisivuilla</i>	2021	monikieliset kotisivut valmiit	eri toimialat ja viestintätiimi	vuoden 2022 alku
<i>Monikulttuurisen uutiskirjeen kehittäminen ja julkaiseminen</i>	2022	uutiskirje julkaistu	eri toimialat ja viestintätiimi	vuoden 2022 alku
<i>Audiovisuaalisen viestinnän kehittäminen</i>	2022	audiovisuaalinen viestintä valmis	eri toimialat ja viestintätiimi	vuoden 2022 alku
<i>Järjestetään maahanmuuttoon ja maahanmuuttajiin liittyvää koulutusta kunnan työntekijöille</i>	2021-24	koulutustilaisuuksien määrä/v., koulutukseen osallistujien määrä	Kaikki toimialat	vuoden 2022-24 alku